

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 4-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov

Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov

Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD., dots. P.Lutfullayev, PhD., dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

Nashr sanasi: 30.08.2026

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi **Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi** asosida chop etiladi. Jurnal **Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan.** UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

UO'K: 316.752

O'QUVCHILARNI MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA TARBIYALASHNING SAMARALI SHAKL, METOD VA VOSITALARI

Boymirzayev Azizbek Karimjanovich

University of business and science mustaqil izlanuvchisi

E-mail: azizbekboymirzayev525@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati, samarali shakl, metod va vositalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etiladi. Shuningdek, yosh avlodda milliy o'zlikni anglash, Vatanga muhabbat, milliy merosga hurmat, ma'naviy-axloqiy fazilatlar va umuminsoniy qadriyatlarga sadoqat tuyg'ularini shakllantirishda ta'lim-tarbiya jarayonining imkoniyatlari yoritiladi. O'quv mashg'ulotlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, milliy urf-odatlar, xalq og'zaki ijodi namunalari, tarixiy meros hamda interfaol pedagogik metodlardan foydalanishning tarbiyaviy samaradorligiga alohida e'tibor qaratiladi. Milliy qadriyatlarni zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning ma'naviy kamolotini ta'minlash va ularda ijtimoiy mas'uliyat hissini rivojlantirish bo'yicha ilmiy-uslubiy yondashuvlar asoslanadi.

Kalit so'zlar: Milliy qadriyatlar, o'quvchilar tarbiyasi, ma'naviy-axloqiy tarbiya, milliy o'zlikni anglash, pedagogik metodlar, tarbiya shakllari, tarbiya vositalari, xalq og'zaki ijodi, milliy meros, vatanparvarlik, umuminsoniy qadriyatlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar.

EFFECTIVE FORMS, METHODS, AND MEANS OF EDUCATING STUDENTS BASED ON NATIONAL VALUES

Boymirzayev Azizbek Karimjanovich

Independent Researcher at the University of Business and Science

E-mail: azizbekboymirzayev525@gmail.com

Abstract. This article examines the pedagogical significance, effective forms, methods, and means of educating students based on national values. It explores the potential of educational and upbringing processes to foster national identity, love for the homeland, respect for national heritage, moral and ethical qualities, and commitment to universal human values among the younger generation. Particular attention is paid to the educational potential of classroom activities, spiritual and educational events, national traditions and customs, examples of oral folk literature, historical heritage, and interactive teaching methods. The article substantiates pedagogical and methodological approaches to promoting students' spiritual development and strengthening their sense of social responsibility by integrating national values with contemporary educational approaches.

Keywords: National values, student education, moral and ethical education, national identity, pedagogical methods, forms of education, educational tools, oral folk literature, national heritage, patriotism, universal human values, innovative pedagogical technologies.

ЭФФЕКТИВНЫЕ ФОРМЫ, МЕТОДЫ И СРЕДСТВА ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Боймирзаев Азизбек Каримжанович

Независимый исследователь Университета бизнеса и науки

Э-почта: azizbekboymerzayev525@gmail.com

Аннотация. В статье рассматриваются педагогическое значение, эффективные формы, методы и средства воспитания учащихся на основе национальных ценностей. Анализируются возможности образовательного и воспитательного процесса в формировании у подрастающего поколения национального самосознания, любви к Родине, уважения к национальному наследию, духовно-нравственных качеств и приверженности общечеловеческим ценностям. Особое внимание уделяется воспитательному потенциалу учебных занятий, духовно-просветительских мероприятий, национальных традиций и обычаев, произведений устного народного творчества, исторического наследия и интерактивных педагогических методов. Обосновываются научно-методические подходы к развитию духовной культуры учащихся и формированию у них чувства социальной ответственности посредством интеграции национальных ценностей с современными педагогическими подходами.

Ключевые слова: Национальные ценности, воспитание учащихся, духовно-нравственное воспитание, национальное самосознание, педагогические методы, формы воспитания, средства воспитания, устное народное творчество, национальное наследие, патриотизм, общечеловеческие ценности, инновационные педагогические технологии.

KIRISH

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya sohasida olib borilayotgan ishlar samaradorligini oshirish hamda kelajak avlod yoshlarini tashabbuskor, millat taqdiri uchun qayg'uradigan, vatanparvar, yuksak ahloqiy-ma'naviyatli, barkamol, jismonan sog'lom qilib kamolga yetkazish, ularning kasbiy-ahloqiy, ma'naviy-tarbiyaviy sifatlarini uyg'unlikda rivojlantirish borasida tizimli ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Chunki, mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimining muntazam takomillashib borishi o'quvchilarda milliy qadriyatlarga sodiqlikni shakllantirish jarayonining

samaradorligini ta'minlaydigan muhim omillardan biridir. Zero, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 29-dekabr kuni Oliy Majlisga Murojaatnomasida yosh avlod tarbiyasi masalasiga to'xtalar ekan: *"yoshlarni zamonaviy bilim va tajribalar, milliy va umumbashariy qadriyatlar asosida mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan, ezgu fazilatlar egasi bo'lgan insonlar etib voyaga yetkazamiz"* degan ushbu murojaati mazmunida asosiy vazifa sifatida yoshlarni ma'naviy barkamol shaxs sifatida kamol toptirish hamda ularni milliy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalash o'z aksini topadi. Hukumatimiz tomonidan milliy qadriyatlarga e'tibor jamiyat taraqqiyotiga mos ravishda rivojlanib bormoqda. Yuqorida ta'kidlanganidek, o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash hamda sog'lom jamiyatni barpo etish bo'yicha respublikamizda juda katta islohatlar, amaliy chora- tadbirlar amalga oshirilmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Pedagogikada tarbiya shakli deganda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish usuli, o'quvchilar bilan o'zaro pedagogik hamkorlikni amalga oshirishning tashkiliy ko'rinishi tushuniladi. O'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash shakllarini shartli ravishda uch guruhga ajratish mumkin:

- individual shakllar;
- guruhiiy shakllar;
- ommaviy shakllar.

Mazkur shakllar bir-birini to'ldiradi va yagona tarbiyaviy tizim doirasida qo'llanilganda yuqori samaradorlikka erishish imkonini beradi.

Individual tarbiya shakllari. Individual shakllar o'quvchining shaxsiy xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. O'qituvchi bilan o'quvchi o'rtasidagi individual suhbat ham milliy qadriyatlarning shaxsiy hayotdagi o'rnini anglashga yordam beradi. Masalan, o'qituvchi o'quvchi bilan quyidagi mavzularda suhbat tashkil qilishi mumkin:

- "Men uchun Vatan nima?"

- “Oilamizning qadriyatlar”
- “Ajdodlarimizdan qanday ibrat olamiz?”
- “O‘zbek tiliga hurmat”
- “Kattalarga hurmat – xalqimiz qadriyati” kabilar.

Individual topshiriqlar. O‘quvchiga o‘z oilasi yoki mahallasidagi qadriyatlarni o‘rganish topshirig‘i beriladi. Bunda “Oilamizda avloddan avlodga o‘tib kelayotgan an‘analar” mavzusida kichik tadqiqot tayyorlash mumkin. Bunday topshiriqlar o‘quvchini tadqiqotchilik faoliyatiga jalb qiladi. Shuningdek, qo‘shimcha sifatida ijodiy ishlarga yo‘naltiriladi, Insho, esse, rasm, hikoya, she‘r, videolavha va taqdimotlar orqali o‘quvchi milliy qadriyatlarga nisbatan o‘z munosabatini ifodalaydi.

Guruhiy tarbiya shakllari. Guruhiy shakllar o‘quvchilar o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish bilan birga, jamoaviy qadriyatlarni shakllantirishga yordam beradi. Bunda davra suhbatlari orqali amalga oshiriladi, yani, “Milliy qadriyatlar va zamonaviy yoshlar”, “Oila – muqaddas maskan”, “Ajdodlar merosi – ma‘naviy boyligimiz” kabi mavzularda davra suhbatlari tashkil etish mumkin. Davra suhbatining afzalligi shundaki, o‘quvchilar tayyor xulosani qabul qilish bilan cheklanmay, o‘z fikrlarini mustaqil ifodalaydi. Muammoli savollar asosida munozara tashkil etish o‘quvchilarning tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Masalan: “Milliy qadriyatlarni saqlash va zamonaviy hayot talablari o‘rtasida qanday uyg‘unlik bo‘lishi kerak?” O‘quvchilar turli pozitsiyalarni asoslash orqali qadriyatlarning mazmunini chuqurroq anglaydilar.

O‘quvchilar kichik guruhlariga bo‘linib, quyidagi Mahallamiz tarixi”, “Oilamiz shajarasi”, “Ajdodlarimiz izidan”, “Milliy hunarmandchilik”, “Mahalliy tarixiy obidalar”, “Milliy taomlarimiz tarixi”, “O‘zbek xalq maqollarida tarbiya kabi rini taqdimot, ko‘rgazma yoki videolavha shaklida namoyish etadilar.

Milliy urf-odatlar, tarixiy voqealar yoki hayotiy vaziyatlar asosida sahnalashtirish o‘quvchilarning emotsional ishtirokini kuchaytiradi.

Ommaviy tarbiya shakllari. Ommaviy shakllar ko'p sonli o'quvchilarni qamrab oladi va maktab jamoasida umumiy ma'naviy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Quyidagi ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish mumkin: "Qadriyatlar – millat ko'zgusi", "Ajdodlar merosi – kelajak poydevori", "Vatan – muqaddas maskan", "Ona tilim – milliy iftixorim", "Milliy liboslar kuni", "Kitob – ma'naviyat manbai" kabilar. Bunda tadbirning faqat tomosha ko'rinishida qolib ketmasligi muhim. O'quvchilarni tadbirni rejalashtirish, tashkil etish va yakunlash jarayoniga faol jalb etish zarur. O'quvchilarning tarixiy-madaniy meros bilan bevosita tanishishi ularda tarixiy xotira va madaniy merosga hurmatni rivojlantiradi. Ekskursiyadan oldin o'quvchilarga tayyorgarlik topshiriqlari beriladi, ekskursiyadan so'ng esa taassurotlar muhokamasi tashkil etiladi.

Milliy qadriyatlar faqat bilim sifatida emas, kundalik xulq-atvorda namoyon bo'lishi kerak. Shu sababli o'quvchilarga qadriyatlarni amaliy faoliyatda qo'llashga imkon beradigan mashqlar beriladi. Misol uchun kattalarga salom berish, jamoat joyida odob qoidalariga rioya qilish, kichiklarga yordam berish, maktab mulkiga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish, ota-onaga amaliy yordam ko'rsatish, jamoaviy ishda faol ishtirok etish kabilar. Bu esa, muntazam takrorlash natijasida ijobiy xulq-atvor va odatga aylanishi mumkin.

Muammoli vaziyat usuli. O'quvchiga real hayotga yaqin muammoli vaziyat taqdim etiladi va u mustaqil qaror qabul qilishga undaladi. "Siz jamoat transportida keksa kishini ko'rdingiz, ammo barcha o'rindiqlar band. Siz qanday yo'l tutasiz?" O'quvchilar o'z qarorlarini asoslaydilar. Bu usul orqali hurmat, mehr-oqibat, mas'uliyat, insonparvarlik, odob kabi qadriyatlar amaliy vaziyat orqali o'zlashtiriladi. Munozara o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantiriladi. Uni quyidagi mavzularda munozara tashkil etiladi: "Milliy qadriyat va zamonaviylik", "An'analarni saqlashning ahamiyati", "Yoshlar hayotida oilaviy qadriyatlarning o'rne", "Milliy til va milliy o'zlik", "Ajdodlar merosidan qanday foydalanishimiz kerak?" Munozara

jarayonida o'quvchi o'z fikrini dalillar bilan asoslash va boshqa fikrlarni hurmat qilishni o'rganadi.

Rolli o'yin usuli. Rolli o'yin o'quvchilarni turli ijtimoiy vaziyatlarga kiritish orqali qadriyatlarini amaliy ravishda his qilishga yordam beradi. Masalan, "Mehmon kutish", "Kattalarga hurmat", "Mahalla yig'ini", "Oiladagi muomala" kabi vaziyatlar sahnalashtirilishi mumkin. O'quvchi muayyan rolni bajarish orqali vaziyatga boshqa inson nuqtayi nazaridan qarashni o'rganadi.

Rag'batlantirish usuli. O'quvchining milliy qadriyatlarga mos xatti-harakatlarini ijobiy baholash uning motivatsiyasini kuchaytiradi. Rag'batlantirish usullari: og'zaki maqto'v, tashakkur bildirish, sertifikat, faxriy yorliq, jamoa oldida e'tirof etish, ota-onaga ijobiy tavsif berish kabilar kiradi. Rag'batlantirish adolatli, o'z vaqtida va o'quvchining real harakatiga asoslangan bo'lishi kerak.

Tadqiqotimiz davomida milliy identiklik tushunchasini ham o'quvchilarda shakllantirish masalasiga alohida urg'u berdik. Turli madaniyatlar, g'oyalar va axborotlarning keng sharoitida o'quvchilarda o'z milliy o'zligini anglash, tarixiy va madaniy merosga hurmat, Vatanga daxldorlik hamda fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish ta'lim-tarbiya jarayonining muhim yo'nalishlaridan biridir. Milliy identiklik insonning o'zini muayyan millat, xalq va madaniyatga mansub deb anglashi bilan bog'liq. Bunda ona tili, tarix, milliy an'analar, urf-odatlar, qadriyatlar, madaniy meros va umumiy tarixiy xotira muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, milliy o'zlikni anglash boshqa xalqlarga nisbatan hurmatsizlik yoki ajralib qolishni emas, balki o'z madaniyatini anglagan holda boshqa xalqlar madaniyatiga hurmat bilan munosabatda bo'lishni nazarda tutadi.

Shu o'rinda o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash omillari va shartlariga aniqlik kiritish maqsadga muvofiq. O'quvchilarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning asosiy tarbiyaviy omillarida oiladagi tarbiyaviy o'gitlar, o'zidan kattalarini hurmat, kichiklarga izzatda bo'lish, milliy va diniy bayramlarda yoshi

ulug'lar holidan xabar olish kabi tarbiyaviy amallarni bajarish ham alohida ahamiyat kasb etadi (1-jadval).

2.1.1-jadval

O'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash omillari

O'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash omillari	
O'tmish tarixi va merosi bilan bog'liq milliy qadriyatlar	Mamlakat taraqqiyotiga xissa qo'shish bilan bog'liq milliy qadriyatlar
Dars mashg'ulotlarida milliy davlatchilik tarixini singdirib borish	o'z Vatanining xalqaro ijtimoiy taraqqiyotda tutgan o'rnini bilishi
milliy mustaqillik uchun kurash olib borgan milliy qahramonlar faoliyatini keng miqyosda ko'rgazmali materillardan foydalangan holda o'quvchilarga yetkazish	o'z Vatanining xalqaro hamjamiyatdagi mavqeyini ko'tarishga intilish xissi bilan faoliyat yuritishi
dars mashg'ulotlarida o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda samarali innovatsion usullardan foydalanish	o'z Vatanining xalqaro ijtimoiy taraqqiyotdagi milliy manfaatlarini anglab yetganligi
ilm-fan rivojiga katta xissa qo'shgan buyuk mutafakkir allomalarning ilmiy merosini o'quvchilarga yetkazish	o'z Vatanining taqdiri bilan bog'liq ijtimoiy rivojlanish, o'zi yashayotgan hududning daxlsizligi va mustaqilligi yo'lidagi harakatlarni tushunib yetishi
mamlaktimiz boy tariximizni aks ettiruvchi tarixiy obidalar haqidagi ma'lumotlarni yetkazish	millatning tarixi, yashash tarzi, ma'naviyati, madaniyati bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladigan qadriyatlarni bilishi.

Tarbiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning pedagogik ta'sir omillariga: xalqimizning boy, milliy, madaniy, tarixiy an'analari, urf-odatlar va umuminsoniy qadriyatlariga sodiqlik ruhining tarkib topishi, milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashga yo'naltirilgan innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi, o'quvchilarga milliy qadriyatlarni singdirish orqali keng jamoatchilik kuchi va tajribasiga tayanib ish olib boriladi. Shuningdek, tarbiya darslarida o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning muhim pedagogik shartlari quyidagilar hisoblanadi:

o'quvchilar ongiga o'zligimiz, ajdodlardan bizgacha yetib kelgan a'nalarimizni anglash tuyg'ularini hamda millatimizning uzoq asrlar davomida shakllangan ezgu fazilatlarini singdirish;

o'quvchilarda xalqimizni eng yuksak maqsadlar sari yetaklaydigan milliy mafkuraga sadoqat ruhini singdirish;

o'quvchilarni vatanimiz ravnaqiga xissa qo'shadigan barkamol shaxslar bo'lib yetishishlarini ta'minlash;

o'quvchilarni buyuk ajdodlarimizning ilmiy-pedagogik merosiga hurmat ruhida tarbiyalash, ularga munosib voris bo'lishlariga zamin yaratish kabilar.

Tarbiya darslarida o'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash jarayoni jamiyatning kelajakdagi barqaror taraqqiyoti, ma'naviy darajasining yuksalishi hamda yuksak insoniy fazilatlarining shakllanishiga yordam beradi. Milliy qadriyatlarning o'quvchilar ongiga singdirilishi avlodlar o'rtasidagi tarixiy xotirani asrash, milliy madaniyatni davom ettirish hamda xalqning qadimiy an'ana va urf-odatlarini o'rganishga yordam beradi.

Bunday tarbiya jamiyatni yanada mustahkamlashga xizmat qilib, yosh avlodda o'z millatining boy ma'naviy merosiga sadoqat, tarixga hurmat, vatanparvarlik, shuningdek, halollik, to'g'rilik kabi axloqiy fazilatlarini shakllantiradi. Zero, tarbiya fanida berilgan mavzular asosida bolalarda vatanparvarlik, donolik, rostgo'ylik,

insonparvarlik, botirlik, qahramonlik kabi xususiyatlar shakllanib boradi. Bolalarni individual psixologik va pedagogik xususiyatlaridan kelib chiqib, o'quvchilarda milliy qadriyatlarni rivojlantirish muhimdir.

XULOSA

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, dono xalqimizning buyuk tarixi, betakror qadriyatlariga sodiqlik, milliy qadriyatlarga oid boy ma'naviy merosdan foydalanish, muqaddas manbalarda keltirilgan ma'naviy-ma'rifiy o'gitlar orqali o'quvchilar ongida ruhiy poklik, e'tiqod tushunchalarini shakllantirish) vazifalarni amalga oshirish talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Boymirzayev A.K. Boshlang'ich ta'limda STEAM texnologiyalari. Darslik. «Sunrise-pro» nashriyoti. ISBN:978-9910-235-05-4. –Namangan, 2025. -b. 292
2. Boymirzayev A.K. Umumta'lim maktablarida o'quvchi-yoshlar tarbiyasini tashkil etish va tarbiya fanini o'qitishning huquqiy-nazariy asoslari // "Pedagogik mahorat" ilmiy-nazariy va metodik jurnal, 7-soni. ISSN 2181-6883. -Buxoro, 2025. -b. 203-206
3. Nazarov Q. G'oyalar falsafasi. Tajribaviy qo'llanma. -Toshkent: Akademiya, 2011. -b.84.
4. Ortiqov N. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida o'quvchi shaxsini axloqiy shakllantirish: Pedagogika fanlari doktori. ... diss. -T., 2000. 305 -b.
5. Ortiqov N. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida o'quvchi shaxsini axloqiy shakllantirish: Pedagogika fanlari doktori dis. -T., 2000. 305 -b.